

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เศรษฐกิจและเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลให้ปัจจุบันกลายเป็นโลกไร้พรมแดน เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ วิถีชีวิต วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม บริบทรอบตัว เกิดการแข่งขันกันสูงในรอบด้าน มีการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ต้องอาศัยเทคโนโลยี มีความต้องการกำลังแรงงานที่มีความรู้ความสามารถ จึงมีความจำเป็นที่ต้องปรับตัวเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลก การศึกษาจึงมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เมื่อวิทยาการก้าวหน้าและค่านิยมของสังคมเปลี่ยนไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก การจัดการศึกษาจึงต้องจัดให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมและความเจริญก้าวหน้าในทุกๆด้าน สิ่งสำคัญที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงคือ หลักสูตรซึ่งหลักสูตรนั้นเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอันเป็นผลเนื่องมาจากมีการเปลี่ยนแปลงของนโยบายการจัดการทางการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา และหลักสูตรการศึกษาของชาติก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีการปรับปรุงใหม่ เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาของชาตินั้นถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ หลักสูตรมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

หลักสูตรมีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษา เพราะเป็นสิ่งที่กำหนดเป้าหมายและทิศทางที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ และด้วยเหตุผลที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หลักสูตรจึงต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่งด้วยเช่นกัน ปัจจุบันมีหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่มีความชัดเจน เหมาะสม ทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา มีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละระดับ และยังได้กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีไว้ในหลักสูตรแกนกลาง และเปิดโอกาสให้สถานศึกษาเพิ่มเติมเวลาเรียนได้ตามความพร้อมและจุดเน้น เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดทำขึ้นสำหรับท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทาง

ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรนี้เรียกว่า “หลักสูตรสถานศึกษา” หลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในทุกๆด้าน หลักสูตรจะชี้แนะให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้สามารถจัดมวลงประสพการณั้ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา วัฒนาพร ระวังบุทกข์ (2545 : 3)

สำหรับการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัตินั้น ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานแต่ละระดับที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตร เขตพื้นที่การศึกษาจะต้องให้การสนับสนุนช่วยเหลือและกำกับดูแลคุณภาพการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนของสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบ ให้บรรลุผลตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางระดับชาติ เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจในถิ่นที่อยู่ และเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552) สถานศึกษานั้นจะต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางฯ และสะท้อนบริบทความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งสนองความต้องการของผู้เรียนในสถานศึกษาแต่ละแห่งซึ่งมีบริบทแตกต่างกันไป และจุดที่สำคัญอย่างยิ่งคือการนำหลักสูตรไปสู่การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน เมื่อมีการพัฒนาหลักสูตรแล้วนั้น ก็ต้องมีการนำหลักสูตรไปใช้จริง ความสำเร็จและความล้มเหลวของหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นมาั้นจะปรากฏผลในชั้นนี้ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จได้นั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการเตรียมความพร้อมและควรวางถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตลอดจนการสนับสนุนการใช้หลักสูตรในด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย การใช้หลักสูตรนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง หากผู้นำหลักสูตรไปใช้ขาดความรู้ความเข้าใจหรือนำไปใช้ไม่ถูกต้อง หลักสูตรอาจประสบความล้มเหลวได้ ดังที่ สันต์ ธรรมบำรุง (2527) ได้กล่าวว่า ถ้าเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจนหลักสูตรนั้นเปรียบเสมือนทฤษฎี การนำหลักสูตรไปใช้เปรียบเสมือนภาคปฏิบัติ ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติต้องควบคู่สอดคล้องกันฉันใด หลักสูตรและการนำไปใช้ก็สอดคล้องกันฉันนั้น การใช้หลักสูตรเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร กล่าวคือหลังจากที่สร้างหลักสูตรเสร็จเรียบร้อยแล้วต้องมีการนำหลักสูตรนั้นไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน โดยการใช้หลักสูตรจะหมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่ผู้บริหารและครูนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน การใช้หลักสูตรจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก ถึงแม้หลักสูตรจะพัฒนาได้ดีเพียงใดก็ตาม ถ้าการใช้หลักสูตรดำเนินไปอย่างขาดประสิทธิภาพ หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาจะไม่ประสบผลสำเร็จซึ่งใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการใช้หลักสูตรว่า การใช้หลักสูตรเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะถ้าไม่มีการนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นไปสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรนั้นก็ไม่มีคามหมายถึงแม้ว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้น

จะดีเลิศหรือเหมาะสมมากเพียงใดก็ตาม หากการใช้หลักสูตรขาดซึ่งประสิทธิภาพ ก็ยากที่หลักสูตรนั้นจะบรรลุตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารหลักสูตรและการใช้หลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ เพื่อได้ทราบถึงความจริงของการบริหารและการใช้หลักสูตรว่าเป็นอย่างไร มีปัญหาหรือไม่ และผู้วิจัยในฐานะอาจารย์สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ ข้อมูลที่ได้นั้นจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญในการบริหารหลักสูตรและการใช้หลักสูตรนำไปใช้ในการตัดสินใจและเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข อันจะนำไปสู่การใช้หลักสูตรตลอดจนการพัฒนาหลักสูตรที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพและเป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารและการใช้หลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้หลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการบริหารหลักสูตรและการใช้หลักสูตรของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ ดังรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรในสถานศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 5 คน ครูผู้สอนจำนวน 14 คน นักเรียนจำนวน 35 คน ผู้ปกครองจำนวน 26 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 80 คน (เลือกแบบเจาะจง)
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการบริหารหลักสูตรและการใช้หลักสูตรโดยใช้กรอบแนวคิดเรื่องการใช้หลักสูตรจากการศึกษาแนวคิดของ โจททิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ซึ่งครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังนี้

2.1 งานบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย

2.1.1 การศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรต่างๆ

2.1.2 การเตรียมบุคลากรในสถานศึกษา

- 2.1.3 การจัดครูเข้าสอน
- 2.1.4 การจัดตารางสอน
- 2.1.5 การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนรู
- 2.1.6 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ใช้หลักสูตร
- 2.1.7 การนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร
- 2.1.8 การประชาสัมพันธ์หลักสูตรแก่ผู้ปกครองและชุมชน

2.2 การสอน ประกอบด้วย

- 1.2.1 การทำความเข้าใจในหลักสูตรแม่บทและปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
- 2.2.2 การวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 2.2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 2.2.4 การพัฒนาการใช้สื่อการเรียนรู
- 2.2.5 การจัดสอนซ่อมเสริม
- 2.2.6 การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

2.3 ศึกษาความพึงพอใจต่อผู้ใช้หลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีสมุทรปราการ

ประชากรที่ใช้ศึกษาความพึงพอใจต่อผู้ใช้หลักสูตรคือ นักเรียนและผู้ปกครองของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ โดยศึกษาทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย

- 2.3.1 ด้านโรงเรียน
- 2.3.2 ด้านครูผู้สอน
- 2.3.3 ด้านนักเรียน

3. ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการบริหารหลักสูตรและการใช้หลักสูตรของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ อยู่ในช่วงเวลาเดือนพฤษภาคม 2559 – มีนาคม 2560 หรือปีการศึกษา 2559 เท่านั้น

4. ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาการบริหารหลักสูตรและการใช้หลักสูตรของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีสมุทรปราการ

การใช้หลักสูตร หมายถึง กิจกรรมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเป็นขั้นตอนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริง หรือการนำหลักสูตรไปสู่กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญคือ การบริหารหลักสูตร และการสอน

งานบริหารหลักสูตร หมายถึง การบริหารและการดำเนินงานที่เกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรต่างๆ

2. การเตรียมบุคลากรในสถานศึกษา
3. การจัดครูเข้าสอน
4. การจัดตารางสอน
5. การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้อื่นๆ
6. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ใช้หลักสูตร
7. การนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร
8. การประชาสัมพันธ์หลักสูตรแก่ผู้ปกครองและชุมชน

การสอน หมายถึง การใช้หลักสูตรหรือกิจกรรมการนำหลักสูตรไปใช้ โดยครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้

1. การทำความเข้าใจในหลักสูตรแม่บทและปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

2. การวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมหลักสูตร
4. การพัฒนาการใช้สื่อการเรียนรู้
5. การจัดสอนซ่อมเสริม
6. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

ความพึงพอใจ หมายถึง ความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือหัวหน้ากลุ่มสาระ หรือผู้รักษาการแทนในสถานศึกษา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่คาดว่าจะประโยชน์ต่อองค์กร เพื่อพัฒนา ปรับปรุง และส่งเสริมการดำเนินงานการบริหารและใช้หลักสูตรในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. เป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และผู้ใช้หลักสูตรสถานศึกษา ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น